

Konseptet Budbringeren

Ideen som 1800-tallets postmann som en “budbringer” ble skapt i en kreativ workshop i samarbeid med prosjektet “Reiseliv Mat Kultur” [lenke til prosjektet her](#). Her deltok repr. for kommunikasjons- og designbyråer, reiseliv og museum. Hensikten var å finne en ny innfallsvinkel til hvordan man kunne skape oppmerksomhet og ny interesse for historie og kulturarv, spesielt hos barn og unge. Ideen om “Budbringeren” bygger på historisk kunnskap om hvordan “Den Trondhjemske postvei” ble bygd, hvordan norske, fattige bønder først ble utnyttet til å bygge veien, senere til å ta ansvar for deler av postruten. Historien forteller at en brev kunne bruke 5 dager på strekningen fra Trondheim til Bergen.

Vi stilte oss spørsmål. Hvem var disse postbøndene? Hvordan ble de pekt ut? Hvorfor? Hva opplevde de på veien? Hvilke farer ble de utsatt for? Hvilke beskjeder eller bud måtte de nærmest ofre liv og helse for? Hva måtte de forsake for å løse oppdraget om postbærer? Hvem ventet på dem hjemme?

Noen av svarene fant vi i historiske kilder, og i skjønnlitteraturen - andre måtte vi skape våre egne svar på. Resultatet ble filmsnutten “Budbringeren”, brukt som interessevekker under kick-off for verdiskapingsprogrammet “Ein bit av historia” i desember 2018. Lenke til filmen her: <https://vimeo.com/304111632/ea21af8d63>

Disse tekstene lå til grunn for filmsnutten “Budbringeren”:

Monologer Budbringeren

Fritt etter Hans Aanrud (1863 – 1953) og Trygve Gulbrandsen

[Budbringerens opplevelser/følelser i møte med naturen – skog](#)

Monolog 1

Det var alt aften da jeg var kommet så langt at jeg skulle begynne på de to milene fra landeveien innover i skogen. Det var ikke lenger så kaldt, himmelen var overskyet med et grått ullent teppe, men det tegnet ikke til å bli mørkt, der bak skogen stod månen, nesten halv og lyste som en hornlykt. Men det var ikke lys til å se på avstand; alt nært og fjernt, fløt sammen til noe ubestemmelig lyst, uten farger, uten konturer, uten avstand, og skjønt jeg hadde en skogsmanns skarpe øyne, trodde jeg at jeg tok feil da jeg så en skikkelse foran meg like i gapet, der hvor skogsveien forsvant inn i skogen.

Jeg gav meg ikke tid til å tenke videre på dette, jeg seg på, gikk i en time, i to, i tre, igjennom den underlige, stille skog. Hver lyd ble borte, det knirket ikke en gang under sålene, hadde bare en følelse av å sveve bortover.

Jeg stanset, og så opp, det var for lengst begynt å snø. Og sannelig, noen hadde gått foran meg, jeg kunnetydlig se farene i den løse nysnøen, lange, jevne, viljefaste steg. Hvem i all verden kunne det være; tro en underjordisk var foran meg.

Jeg gikk igjen. Aldeles vilkårlig blev blikket mitt hengende ved sporet foran meg som fasttryllet, jeg måtte sette føttene i det samme sporet. Skrittene var lengre enn mine, men jeg måtte, det gjorde likefremt vondt når jeg trådte utenfor. Jeg forsøkte gå utenfor, gå til siden, men uten at jeg visste det, var jeg i sporene igjen ...

Monolog 2

Jeg snudde meg og forvant inn i det mørke gap i skogen. Det var så forunderlig mørkt og utdødd der inne. Ikke et liv å se, ikke et spor etter liv. Selv ekornene lå nok stille i sine mosefôrede reder, og markmusene var dypt nede i sine huler. Ingen susing i trærne som stod der stivnet under den frosne snøen, ingen lyd, uten den jevne knirkingen under føttene. Og jeg trådte uvilkårlig forsiktigere, og skottet varsomt inn i det mørke gap under trærne. Slik var det lenge, det var som om skogen ikke ville ta ende. Det formelig lettet da det kom en lysning ovenfor, skogen åpnet seg, jeg var endelig oppe på Lienget.

Her spente jeg skiene på og gikk inn gjennom ledet. Nå var det ikke uhyggelig lenger, jeg var blitt vant til stillheten, det kvakk ikke mer i meg om snøen rutsjet ned av en gran når jeg dro forbi. Himmelen var litt mørkere, jevn ullen, et og annet snøflak tok til å seile ned gjennom luften, men tåken var borte, det ble nok omslag i været.

Budbringeren observerer en landeveisrøver

Monolog 3

Månen stod spiss og tynn et stykke over skogkanten i øst, kastet et svakt gul skjær over det snedekte dalføre. Den nådde bare å frembringe et matt lys over den østlige himmel, mot nor og vest tindret stjernene på blå grunn med skjelvende lys, som glimt og glitret i den kalde snøen og i trærnes fjærlette rimdusker. Mot syd knep dalsidene deg sammen, så månen ikke nådde ned, det var som man ante at selve mørket begynte der utenfor; nordover videt dalen seg ut til en flat mo med granskog, og over den – lengst borte hvor dalsidene igjen trådte nærmere, flimret et svakt nordlys.

Ut av mørket der syd kom landeveien buktende forbi bakker og berg, skinnende hvit den også, bare kjennelig ved de blå skygger som den høye sneplogkanten kastet. Plutselig bøyde den langt ut forbi en bakke som stakk lengre frem enn de andre, med skråning helt ned til elven, forbi en grind, hvor en enda smalere sidevei smøg seg på skrå oppover og buktet seg inn i et skogholt, bøyde så inn igjen i et langt stykke, tok så plutselig snorlig retning like på moen, og forvant i et litt mørkt gap der inne i skogen.

... ..

Ut av skogholtet kom en svak skygge, buktet seg bortover den skinnende sne. Plutselig stanset den, lyden hørte opp, en mann stod et øyeblikk stille like i overgangen mellom skogens skygge og det svake måneskjær. Det var bare et øyeblikk, og han så seg om med dukket hode, så satte han foten frem; det var som det gyste gjennom ham i det samme han hørte knirkingen av sitt eget skritt. Han gikk raskt på, men ikke lenger i takt, det var noe vaklende og ubestemt i hans trinn, som om noe gjorde vondt hver gang han satte foten ned. Han snev tett inn til den ene grindstolpen, og vendte

hodet raskt til begge sider i det samme han tok det siste nølende skritt ut på veien. Han så igjen med dukket hode til begge sider, tok derpå et par skritt ut til den ytterste veikanten og så utover. Det var stupbratt ned, bakken stod så langt fram på begge sider, at den styrtet like ned i elven som gikk nede i kløften, og det var dunkelt der nede.

Han så ned. Midt nede var det et stort svart hull. Elven var ikke frosset til i stryket, og dypt nedefra kom svevende sakte gråtliknende klunk. Han stod ei stund, satte begge hendene ned i sneen på den ytterste stabbesten og la øret til som for å lytte, det var noe som drog.

Plutselig støtte han fra med begge hender, så han med ett stod i veiens øvre kant, slo hodet høyt og rettet seg, en høy, slank og spenstig mann. Lyset falt på det skjegggløse, markerte ansikt. Det var forferdelig blekt.

Bjørnemøte

Monolog 4

Berghamrene over dalen djup blånet med vikende linjer i høstkveldens kaldrå luft. Bakom var himmelen som luende varme med et drag av blod, der sola sank. På den ytterste hammeren stod en bjønn, mørk som berget, og været ned mot den brede bygda nedenfor, hvor tåka røyk over tjern og bekkefar.

Bamsens hode var kantet og skarp, halsen lang og mager med glissent, strittende ragg. Det var blitt sånn med han de siste høstene, at han kom seint i hi. Alt han åt og herjet i seg hjelp lite. Den trygge, dorske tyngden, som han før om årene hadde kjent i skrotten mot høstens tider, den var blitt så sein om å komme. I år var det reint så galt. Den knurret også en vé inne i skrotten et sted, og kjøtt smakte ikke lenger slik som før. De dyr han slo, ble det meste liggende igjen av, bare varmt blod, halvveis levende hjerte og annen lettkest jafset han i seg, så var han mett.

Han maktet ikke mer å følge elgen inn på skogene. Skrotten stivnet og trøtnet så fort, og så var det denne véen langt inne som gnog så ille. Kanskje var det fra den gangen det smalt så dundrende fælt av mennesket nede i skogen. Det smellet som hogg seg inn i siden på ham, så blodet strirant, og det verket og gnog lenge etter. Men evnet han ikke lenger å følge elgen, så hadde han da revet mange sauer, og kuer hadde han slått.

I høst flyttet menneskene dyra sine inn så reint for tidlig. Han hadde måttet våge seg helt fram til husene i kveldsmørket et par ganger og slå fjøsdørene inn for å finne blod og mat. Menneskene hadde vært etter ham med hui og skrik, men så hadde han veivet labben borti en, så han ble liggende, og siden fulgte de ham ikke mer.

De var annerledes menneskene og bikkjene nede i den brede bygda enn nord i dalen, hvor han hadde herjet i unge år. De i nord hadde ikke bikkjer som gøyv beint på og halset og glefset, så en ble reint vilksen, og menneskene der de huiet og skrek ikke, de kom så stilt, at en ikke ble vår dem før de var tett innpå, og så smalt det, så det gikk gjennom bein og satte vondt i skrotten etterpå. Her nede i bredbygda, her strittet bikkjene redde bakom menneskene, og det var bare bråk, ingen smelling. Han ville holde seg her og gå fram mot et fjøs i kveld, når bare lysene der nede var borte. Kanskje traff han en tobeining på veien.

Lenge stod bamsen, svartstygget mot himmelen, som mørknet mer og mer mot blod og natt. Hodet var skarpt, og halsen langt lutende med stritt ragg, - kroppen var av veldige mål, men slunken, med skarpe kanter av bogbladene opp gjennom pelsen.

Gammelbjønn – slagbjønn ...

I tillegg ble Ingemar Nordstrand sin bok brukt som inspirasjon og historisk grunnlag.

